

ŽIVOTINJSKA FARMA

DŽORDŽ ORVEL

Preveo
Goran Skrobonja

■ Laguna ■

Naslov originala

George Orwell

ANIMAL FARM: A Fairy Story

First published by Secker and Warburg, London in 1945.

George Orwell: 'The Freedom of the Press'

First published: *The Times Literary Supplement*, September 15, 1972.

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

ŽIVOTINJSKA FARMA

Sadržaj

Životinjska farma 9

Sloboda štampe 141

Prvo poglavlje

Gospodin Džouns sa farme Gazdinstvo zaključao je kokošinjce preko noći, ali bio je previše pijan da bi se setio da zatvori na njima rupe kroz koje su kokoške ulazile i izlazile. Dok je krug svetlosti iz njegovog fenjera poigravao levo-desno, posrćući se odvukao preko dvorišta, ritnuo čizme s nogu kod zadnjih vrata, natočio sebi poslednju čašu piva iz bačve u ostavi i popeo se na sprat do postelje, gde je gospođa Džouns već strugala.

Čim se svetlo u spavaćoj sobi ugasio, u svim zgradama farme došlo je do komešanja i graje. Tokom dana se proneo glas da je stari Major, nagrađivani polubeli vepar, prethodne noći sanjao nešto čudno i da želi to da prenese i ostalim životinjama. Dogovoreno je da se sve okupe u velikom ambaru čim se uvere da je gospodin Džouns bezbedno daleko. Stari Major (tako su ga

uvek nazivali, premda je ime pod kojim je učestvovao na izložbama bilo Vilingdonski Lepotan) toliko je bio cenjen na farmi da su svi bili više nego spremni da spavaju sat manje kako bi mogli da čuju ono što on ima da im saopšti.

Na jednom kraju velike štale, na nekoj vrsti podijuma, Major se već ugnezdio u svom legalu od slame, pod fenjerom koji je visio sa grede. Imao je dvanaest godina i odnedavno se prilično natovio, ali bio je i dalje svinja veličanstvene pojave uprkos tome što mu nikada nisu potkresali kljove. Za tili čas su ostale životinje počele da pristižu i udobno se smestaju, svaka na svoj način. Najpre su došla tri psa: Jorgovanka, Džesi i Štipko, a za njima svinje, koje su se smestile u slami neposredno ispred podijuma. Kokoške su se nasadile na prozorske pragove, golubovi su odlepršali do krovnih greda, ovce i krave polegale su iza svinja i počele da preživaju. Bokser i Detelina, dva tovarna konja, ušli su skupa, koračajući veoma sporo kako bi krajnje pažljivo spuštali ogromna obrasla kopita za slučaj da se neka sitna životinja krije u slami. Detelina je bila dežmekasta majčinska kobila koja se bližila srednjim godinama i nije uspjela da povрати nekadašnju figuru posle svog četvrtog ždrebeta. Bokser je bio ogromna životinja, visoka preko osam pedalja, i jaka kao bilo koja dva obična konja upregnuta zajedno. Zbog bele pruge koja mu se spuštala niz njušku, izgledao je

donekle glupavo, i zapravo nije ni bio najinteligentniji na svetu, ali svi su ga cenili zbog postojanog karaktera i strahovite snage kada je radio. Posle konja su došli Mjurijel, bela koza, i magarac Bendžamin. Bendžamin je bio najstarija životinja na farmi, i najnaprasitija. Retko je govorio, a kada je to i činio, obično je samo želeo da dobaci kakvu ciničnu napomenu – na primer, rekao bi da mu je Bog podario rep kako bi njime terao muve, ali da bi se najradije lišio i repa i muva. Među životinjama na farmi on se jedini nikada nije smejao. Kada bi ga pitali zašto, kazao bi da ne vidi nikakvog razloga za smeh. Bez obzira na sve, iako to nije otvoreno priznavao, on je bio privržen Bokseru; njih dvojica su obično provodili nedelju zajedno na malom pašnjaku iza voćnjaka, gde su pasli jedan kraj drugog i nikada nisu progovarali.

Dva konja samo što su legla kad su pačići koji su izgubili majku ušli u ambar, kvaćući nemoćno i tumačajući s jedne na drugu stranu ne bi li pronašli mesto gde ih niko neće zgaziti. Detelina je napravila oko njih neku vrstu zida velikom potkolenicom, i pačići su se ugnezдили uz nju i odmah zaspali. U poslednjem trenutku, Moli, budalasta i lepa bela kobila koja je vukla čeže gospodina Džounsaa, ušla je prenemažući se otmeno, žvaćući grumen šećera. Ona je zauzela mesto gotovo sasvim napred i počela da zamahuje belom grivom u nadi da će privući pažnju na crvene tračice koje su tamo bile

upletene. Naposletku je stigla i mačka, koja se obazrela oko sebe, kao i obično, u potrazi za najtoplijim mestom, da bi se konačno zavukla između Boksera i Deteline; tamo je zadovoljno prela sve vreme Majorovog govora ne čuvši niti reč od svega što je kazivao.

Sve su životinje sada bile tu osim Mojsija, pripitomljenog gavrana, koji je spavao na gredi iza zadnjih vrata. Kad je Major video da su se svi smestili i da s pažnjom čekaju, pročistio je grlo i započeo:

„Drugovi, već ste čuli za čudan san koji sam prošle noći sanjao. Ali o njemu ću kasnije. Moram najpre nešto drugo da kažem. Mislim, drugovi, da neću još mnogo meseci ostati s vama, i smatram da mi je dužnost da, pre nego što uginem, prenesem na vas saznanja do kojih sam došao. Dugo sam poživio, imao sam mnogo vremena za razmišljanje dok sam ležao sam u svom boksu, i mislim kako mogu reći da razumem prirodu života na ovoj zemlji koliko i svaka druga životinja. O tome želim da vam govorim.

E sad, drugovi, kakva je to priroda našeg života? Priznajmo, život nam je jadan, tegoban i kratak. Rodimo se, dobijamo taman toliko hrane koliko je neophodno da ne izdahnemo, a oni među nama koji su za to sposobni prisiljeni su da rade do poslednjeg atoma snage; i onog istog trena kad prestanemo da donosimo korist, zakolju nas grozno i surovo. Nema te životinje

u Engleskoj koja zna za smisao sreće ili dokolice pošto navrši godinu dana. Nema te životinje u Engleskoj koja je slobodna. Život životinje je jad i ropstvo: to je živa istina.

Ali je li to naprosto prirodni poredak? Je li to zato što je ova naša zemlja toliko sirota da ne može priuštiti pristojan život onima koji na njoj obitavaju? Ne, drugovi, ma kakvi! Zemljište Engleske je plodno, klima dobra, ona je kadra da iznedri hrane u izobilju za daleko veći broj životinja nego što je sada nastanjuje. Samo ova naša farma bila bi u stanju da hrani desetak konja, dvadeset krava, stotine ovaca – i svi bi oni živeli komotno i dostojanstveno, o čemu mi ne možemo ni da sanjamo. Zbog čega onda i dalje bitišemo u ovako bednom stanju? Zbog toga što bezmalo sve proizvode našeg rada krađu od nas ljudska bića. Eto, drugovi, odgovora na sve naše nevolje. Oni su sažeti u jednoj jedinjoj reči – Čovek. Čovek je naš jedini stvarni neprijatelj. Uklonimo li Čoveka, uklonimo i osnovni uzrok gladi i preteranog rada.

Čovek je jedino biće koje troši a da ne proizvodi. Taj ne daje mleko, taj ne nosi jaja, taj je previše slab da vuče plug, ne može da potrči dovoljno brzo kako bi lovio zečeve. A opet, on vam je gospodar svih životinja. On ih tera da rade, daje im samo ono najneophodnije kako ne bi umrle od gladi, dok ostalo zadržava za sebe. Naš rad

ore zemlju, naša je balega čini plodnom, a opet niti jedno od nas ne poseduje više od svoje gole kože. Krave, vi tu preda mnom, koliko ste hiljada litara mleka dale ove godine? I šta se dogodilo s tim mlekom koje je trebalo da hrani stamenu telad? Svaka je kap završila u grlima naših neprijatelja. A vi, kokoške, koliko ste jaja snele ove godine, i koliko se uopšte pilića iz tih jaja izleglo? Sav je ostatak završio na pijaci donevši novce Džouns i njegovima. A ti, Detelino, šta se zbilo sa četiri ždrebeta koja si oždrebila, umesto da ti donose potporu i radost u starosti? Svako je prodato kad je navršilo godinu dana – nijedno od njih nikada više videti nećeš. Šta si ikada dobila kao nagradu za svoja četiri ždrebeta i sav rad na njivama, osim mizernih obroka i štale?

A našem bednom životu nije dopušteno čak ni da potraje koliko mu je prirodom dato. Ne mogu da se žalim zbog sopstvenog slučaja, jer ja sam jedan od malobrojnih srećnika. Dvanaest mi je godina i imao sam više od četiri stotine dece. Takav je prirodni život svinje. Ali nijedna životinja ne izmakne surovom nožu koji je na kraju čeka. Vi mladi prasci, tu preda mnom, svi ćete odreda za godinu dana skičati na panju. Taj nas užas sve čeka – krave, svinje, kokoške, ovce, svakoga. Čak se ni konjima ni psima ne smeši bolja sudbina. Tebe će, Bokseru, istog onog dana kad ti tvoji veliki mišići izgube

snagu, Džouns prodati kasapnici, gde će te preklati i skuvati za obrok kerovima. A što se pasa tiče, kad ostare i pogube zube, Džouns im veže ciglu oko vrata i udavi u najbližoj bari.

Dakle, drugovi, nije li jasno kao suza da sva zla ovog našeg života potiču iz tiranije koju nad nama provode ljudska bića? Ratossiljamo li se Čoveka, proizvodi našeg rada pripadaće samo nama. Gotovo preko noći mogli bismo da postanemo bogati i slobodni. Šta onda moramo da činimo? Pa, moramo da radimo dan i noć, dušom i telom, na zbacivanju ljudske rase! Tako glasi moja poruka za vas, drugovi: Pobuna! Ne znam kada će do te Pobune doći, može to biti koliko sledeće sedmice ili za sto godina, ali sigurno znam, isto tako sigurno kao što vidim ovu slamu pod papcima, da će pravda doći pre ili kasnije. Usredsredite se na to, drugovi, dok još traje ovaj kratki ostatak vašeg života! I iznad svega, prenosite ovu moju poruku onima koji dođu posle vas, tako da buduće generacije nastave sa borbom sve dok nam ona ne donese pobedu.

I pamтите, drugovi, morate ostati nepokolebljivo odlučni. Nema tog argumenta koji vas sme zavesti. Ne slušajte nikad ako vam govore da Čovek i životinje imaju zajednički interes, da je blagostanje jednog isto što i blagostanje drugih. To su čiste laži. Čovek ne služi ničijim

interesima do svojim. A među nama životinjama neka bude savršenog jedinstva, savršenog drugarstva u borbi. Svi su ljudi neprijatelji. Sve su životinje drugovi.“

Istog trena diže se strašna graja. Dok je Major govorio, četiri krupna pacova išunjala su se iz svojih rupa i sela uspravno na zadnje noge da ga saslušaju. Psi su ih najednom opazili, i pacovi su ostali u životu samo zahvaljujući tome što su se stuštili prema svojim rupama. Major podiže papak ne bi li ih sve utišao:

„Drugovi“, reče on, „evo pitanja na koje se mora naći odgovor. Divlja stvorenja, kao što su pacovi i zečevi, jesu li nam ona prijatelji ili neprijatelji? Hajde da glasamo o tome. Iznosim ovo pitanje pred skup: Jesu li pacovi drugovi?“

Smesta su pristupili glasanju i dogovoreno je ogromnom većinom da su pacovi drugovi. Bila su samo četiri glasa protiv, i to su bili glasovi tri psa i mačke, za koju je potom utvrđeno da je glasala za obe strane. Major je nastavio:

„Malo toga još imam da kažem. Ponoviću samo: pamтите uvek da ste dužni da budete neprijatelj Čoveku i svemu što on čini. Neprijatelj je sve što hoda na dve noge. Sve što hoda na četiri, ili ima krila, prijatelj je. I pamтите takođe da u borbi protiv Čoveka ne smemo zaličiti na njega. Čak i kada ga pokorite, ne prisvajajte njegove poroke. Nijedna životinja nikad ne sme

živeti u kući, spavati u krevetu, nositi na sebi odeću, piti alkohol, pušiti duvan, dodirnuti novac ili se baviti trgovinom. Sve navike čovečje su zlo. I iznad svega, nijedna životinja nikad ne sme provoditi tiraniju nad sopstvenom vrstom. Slabi ili jaki, pametni ili priprosti, svi smo mi braća. Nijedna životinja nikad ne sme ubiti neku drugu. Sve životinje su jednake.

A sada, drugovi, ispričaću vam šta sam prošle noći sanjao. Ne mogu vam opisati taj san. Bio je to san o tome kako će zemlja izgledati pošto Čovek sa nje iščezne. Ali podsetio me je na nešto što sam odavno već zaboravio.

Pre mnogo godina, kad sam još bio tek prasence, moja mati i druge krmače pevale su staru pesmu od koje su znale samo melodiju i prve tri reči. Znao sam tu melodiju dok sam još bio odojak, ali mi je ona odavno iščilela iz glave. Međutim, prošle noći mi se vratila u snu. Štaviše, vratile su mi se i reči te pesme – reči koje su, siguran sam u to, pevale životinje od davnina, da bi potom iščezle iz pamćenja mnogih generacija. Sada ću vam otpevati tu pesmu, drugovi. Star sam i promukao, ali kada vas podučim melodiji, moći ćete bolje sami da je pevate. Naziv joj je 'Životinje Engleske'.

Stari Major pročisti grlo i zapeva. Kao što je i rekao, glas mu je bio promukao, ali pevao je sasvim dobro, a melodija je bila živahna, negde između „Klementine“ i „La kukarače“. Evo kako su glasile reči: